

Nr 7

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i konkurslagen m. m.

Genom en den 10 januari 1957 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 35, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) **L a g**
om ändring i konkurslagen

Härigenom förordnas, att 14, 103, 108, 111, 211 och 219 §§ konkurslagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

14 §.

Då konkursansökning skall hän- skjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma, i stad inom fyra dagar samt på landet inom tio dagar. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utewaro.

Då konkursansökning skall hän- skjutas till rätten, varde målet av konkursdomaren utsatt att förekomma, i stad inom fyra dagar samt på landet inom tio dagar *eller, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom sistnämnda tid, senast på det ting som närmast därefter hålles.* Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas hava ägt rum. Till rätten skola parterna särskilt kallas. I kallelsen skall erinras om den i 16 § stadgade påföljden av parts utewaro.

I fråga — — — — — motsvarande tillämpning.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 14, 103, 108, 111 och 211 §§ SFS 1946:809.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

103 §.

Efter bevakningstidens — — — — — anmärkningar framställas.
Anmärkningstiden skall — — — — — av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme och
viss dag, å vilken, därest förlikning
ej träffas, målet angående de tvisti-
ga fordringarna skall vid rätten före-
komma, *i stad inom fjorton dagar
från nyssnämnda sammanträde och
på landet under först infallande all-
männa ting, så framt ej handlägg-
ningen efter ty i 108 § sägs skall äga
rum å särskilt sammanträde.* Där det
i särskilt fall befinnes nödvändigt,
må målet utsättas till senare tid-
punkt.

Konkursdomaren bestämme och
viss dag *inom fjorton dagar från
nyssnämnda sammanträde*, å vilken,
därest förlikning ej träffas, målet an-
gående de tvistiga fordringarna skall
vid rätten förekomma. Där det i sär-
skilt fall befinnes nödvändigt, må
målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte — — — — — och förvaltaren.

Finner konkursdomaren — — — — — särskilt underrättas.

108 §.

De tvistefrågor, som uppkommit
därigenom att anmärkningar fram-
ställts, skola företagas till handlägg-
ning vid borgenärssammanträde in-
för rättens ombudsman. Därvid äga
förvaltaren, borgenärerna och gälde-
nären föra talan; och böra de borge-
närer, mot vilkas bevakningar an-
märkning gjorts, ingiva skriftliga
svaromål och bifoga de handlingar,
som styrka deras talan.

Förvaltaren skall vara tillstådes
vid sammanträdet, så framt han ej
har laga förfall; dock vare hans ute-
varo ej hinder för ärendets handlägg-
ning.

På ombudsmannen ankomme att
söka genom förhör med de närvaran-
de utreda tvistefrågorna och däri
åstadkomma förlikning. Medgiva
samtliga närvarande, att anmärkning
må förfalla, eller inskränka de den-
samma, äge ej den, som uteblivit,
därå tala.

De tvistefrågor, som uppkommit
därigenom att anmärkningar fram-
ställts, skola företagas till handlägg-
ning vid borgenärssammanträde in-
för rättens ombudsman. Därvid äga
förvaltaren, borgenärerna och gälde-
nären föra talan; och böra de borge-
närer, mot vilkas bevakningar an-
märkning gjorts, ingiva skriftliga
svaromål och bifoga de handlingar,
som styrka deras talan.

Förvaltaren skall vara tillstådes
vid sammanträdet, så framt han ej
har laga förfall; dock vare hans ute-
varo ej hinder för ärendets handlägg-
ning.

På ombudsmannen ankomme att
söka genom förhör med de närvaran-
de utreda tvistefrågorna och däri
åstadkomma förlikning. Medgiva
samtliga närvarande, att anmärkning
må förfalla, eller inskränka de den-
samma, äge ej den, som uteblivit,
därå tala.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

för granskning, tid och ställe för sammanträde inför ombudsmannen, därest i anledning av anmärkning sammanträde varder erforderligt, samt viss dag, å vilken, om förlikning ej träffas, målet angående den tvistiga fordringen skall vid rätten förekomma, *så framt ej handläggningen skall äga rum å särskilt sammanträde.*

Anmärkningstiden må — — — — — anmärkningstidens utgång.

Om innehållet — — — — — och förvaltaren.

I övrigt — — — — — om bevakning.

Hava flere — — — — — handläggas gemensamt.

Ersättning till — — — — — för efterbevakningarna.

211 §.

Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 109, 130, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. *Uteblir part eller annan, som äger komma tillstådes vid förhandling, utgöre det ej hinder för målets handläggning och avgörande, om ej annat är stadgat.* Vid huvudförhandling vare häradsrätt domför med tre i nämnden, *dock ej i mål, som avses i 109 eller 130 §.*

Mål, som avses i 16, 27, 85, 93, 98, 164 eller 183 §, skall utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äge rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Vid huvudförhandling vare häradsrätt domför med tre i nämnden.

Mål, som avses i 109 eller 130 §, må ej företagas till huvudförhandling, med mindre sammanträde för muntlig förberedelse hållits. Lämna samtliga närvarande sitt samtycke därtill eller finnes saken uppenbar, må huvudförhandlingen hållas i omedelbart samband med förberedelsen. Hålles ej huvudförhandlingen i omedelbart samband med förberedelsen, skall envar som närvarit och vars adress är känd erhålla särskild underrättelse om tid och ställe för huvudförhandlingen, så framt ej besked därom lämnats under förberedelsen.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Uteblir i mål, som avses i denna paragraf, part eller annan, som äger komma tillstådes vid förhandling, utgöra det ej hinder för målets handläggning och avgörande, om ej annat är stadgat.

Beträffande talan mot avgörande i mål, som avses i första stycket, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om talan mot beslut i mål, som väckts vid underrätt. Över underrätts eller hovrätts beslut, varigenom sådan av gäldenären förd talan, som avses i 183 § tredje stycket andra punkten, blivit bifallen, må klagan ej föras.

Beträffande talan mot avgörande i mål, som nu sagts, gälle vad i rättegångsbalken är stadgat om talan mot beslut i mål, som väckts vid underrätt. Över underrätts eller hovrätts beslut, varigenom sådan av gäldenären förd talan, som avses i 183 § tredje stycket andra punkten, blivit bifallen, må klagan ej föras.

219 §.

Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omförmäles i 213 eller 214 §, skall utföras vid den rätt, där konkursen är eller varit anhängig.

Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omförmäles i 213 eller 214 §, må väckas vid den rätt, där konkursen är eller varit anhängig.

Talan, som — — — — — genom ombud.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958. Har före lagens ikraftträdande sammanträde blivit utsatt med tillämpning av äldre lag, skall denna alltjämt gälla med avseende å det sammanträdet.

2) L a g

**angående ändrad lydelse av 52 § lagen den 13 maj 1921 (nr 227)
om ackordsförhandling utan konkurs***(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

52 §.

Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omförmäles i 50 §, *skall utföras* vid den rätt, där ackordsförhandlingen äger eller ägt rum.

Åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omförmäles i 50 §, *må väckas* vid den rätt, där ackordsförhandlingen äger eller ägt rum.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1958.

I samband med nya rättegångsbalkens ikraftträdande genomfördes även vissa ändringar i konkurslagens bestämmelser om rättegången i konkursmål m. m. Till 1951 års rättegångskommitté har från skilda håll framställningar inkommit om ändringar i dessa och andra processuella bestämmelser i konkurslagen. Vidare har vid 1955 års riksdag motioner väckts om viss ändring i 103 § nämnda lag. I yttrande till första lagutskottet över dessa motioner uttalade kommittén bl. a. att den i motionerna behandlade frågan och de hos kommittén väckta förslagen torde böra utredas i ett sammanhang samt att kommittén hade för avsikt att upptaga dessa frågor till behandling. Under hänvisning till kommitténs yttrande anförde utskottet i sitt av riksdagen sedermera godkända utlåtande att utskottet saknade anledning att taga ståndpunkt till motionerna samt hemställde på grund därav att dessa icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I en den 16 november 1955 dagtecknad promemoria (stencilerad) har kommittén behandlat nyssnämnda frågor och däri framlagt förslag till vissa ändringar i konkurslagen m. m. Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, Svea hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Övre Norrland, länsstyrelserna i Stockholms län och Kronobergs län, Sveriges advokatsamfund, föreningen Sveriges härads-hövdingar, föreningen Sveriges stadsdomare, föreningen Sveriges landsfogdar, föreningen Sveriges stadsfogdar, föreningen Sveriges landsfiskaler, föreningen Sveriges stadsfiskaler, svenska bankföreningen och svenska

sparbanksföreningen. Riksåklagarämbetet har vid sitt yttrande fogat yttranden av statsåklagarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Kommitténs promemoria innefattar förslag i tre olika hänseenden, nämligen beträffande dels fristen för prövning av konkursansökan som hänskjutits till rätten (A), dels ordningen för handläggning av mål om tvistiga fordringar och klander mot utdelningsförslag m. m. (B) och dels forum i mål angående konkursförbrytelse m. m. (C).

A. Fristen för prövning av konkursansökan som hänskjutits till rätten

Gällande rätt

Före nya rättegångsbalkens ikraftträdande gällde att, då konkursansökan hänskjutits till rätten, målet skulle utsättas att förekomma i stad inom fyra dagar samt på landet inom fjorton dagar, där ej för gäldenärens kallande till rätten oundgängligen krävdes längre tid. Kunde på landet målet ej företagas inom nämnda tid, med mindre urtima ting hölls, fick dock målet anstå till nästa allmänna tingssammanträde eller, där på grund av Konungens förordnande särskilt tingssammanträde, varå mål angående gäldenärs försättande i konkurs fick förekomma, tidigare skulle hållas, till sådant sammanträde, så framt borgenären begärt dylikt anstånd i ansökningen och det icke bestreds av gäldenären (14 § konkurslagen).

I samband med tillkomsten av nya rättegångsbalken befanns det önskvärt att för häradsrätternas del förkorta den tid, inom vilken målet skulle företagas vid rätten. Processlagberedningen, vilken utarbetade förslag i ämnet, hänvisade till stadgandet i 1 kap. 7 § rättegångsbalken, enligt vilket allmänt ting såsom regel skall hållas varje vecka samt jämväl det förhållandet att ting med tremansnämnd dessutom kan hållas å bestämda tider. Beredningen påpekade även att enligt 8 § samma kapitel häradsrättsordningen äger utsätta särskilt sammanträde för huvudförhandling, då det för arbetets jämna gång eller eljest finnes erforderligt. Med hänsyn till dessa bestämmelser ansåg beredningen det kunna stadgas, att prövning av konkursansökan skulle vid häradsrätt företagas inom tio dagar. För såväl häradsrätt som rådhusrätt borde enligt beredningens mening bibehållas möjlighet att utsträcka tiden, när så oundgängligen krävdes för gäldenärens kallande och inställelse vid rätten. Härom yttrade beredningen att detta stod i överensstämmelse med vad som stadgades i 32 kap. 1 § rättegångsbalken, nämligen att den som enligt rättens beslut har att infinna sig vid rätten skall erhålla skäligt rådrum därtill, samt även med stadgandet i 3 § samma kapitel, vari föreskrives att om han finnes ej ha erhållit sådant rådrum eller skäl eljest förekommer till förlängning av den utav rätten föreskrivna tiden ny tid skall utsättas. En förlängning av tiden utöver vad eljest skulle gälla syntes beredningen dock böra på visst sätt begränsas. I detta hänseende borde enligt beredningens mening gälla, att då det med

hänsyn till gäldenären var erforderligt att överskrida den eljest stadgade tiden, målet ej fick utsättas att förekomma vid rätten senare än sex veckor från det gäldenären kunde antagas ha fått del av kallelsen.

I överensstämmelse med vad beredningen sålunda föreslagit stadgas nu i 14 § konkurslagen att då konkursansökning skall hänskjutas till rätten, målet skall av konkursdomaren utsättas att förekomma i stad inom fyra dagar samt på landet inom tio dagar. Kräves för gäldenärens kallande eller hans inställelse vid rätten oundgängligen längre tid, må tiden för målets företagande vid rätten utsträckas, dock ej utöver sex veckor från det delgivning av kallelsen kan väntas ha ägt rum.

Enligt vad i 211 § konkurslagen stadgas är häradsrätt vid huvudförhandlingen i målet domför med tre i nämnden.

Kommittén

Kommittén erinrar om att bestämmelserna i ämnet tillkommit för att tillgodose kravet på ett snabbt avgörande av mål om egendomsavträde men att de vore ägnade att medföra extra kostnader för statsverket genom att det ibland bleve nödvändigt att utsätta särskilda sammanträden för att kunna iaktta den föreskrivna fristen.

Uppenbart är — framhåller kommittén — att borgenären ofta har ett starkt intresse av att hans konkursansökan behandlas snabbt. Med hänsyn härtill bör en regel, som tillåter anstånd med ansökningens prövning, utformas så, att som förutsättning för anståndet kräves medgivande av borgenären. Har borgenären lämnat dylikt medgivande, finnes emellertid, enligt kommitténs uppfattning, med hänsyn till de kostnader och besvär, som ett särskilt sammanträde med häradsrätt ofta medför, i allmänhet ej tillräcklig anledning att i häradsrätt utsätta sådant sammanträde. Kommittén föreslår därför att i dylika fall prövningen av ansökningen skall kunna få anstå till det ting, som hålles närmast efter utgången av den stadgade tiodagarsfristen. Med ting avses såväl allmänt ting som ting med tremansnämnd. Skulle häradsrätten dessförinnan för behandling av annat mål eller ärende än konkursansökningen hålla särskilt sammanträde, utgör självfallet den föreslagna regeln intet hinder mot att ansökningen upptages å detta sammanträde.

Kommittén har ej ansett att det som förutsättning för anstånd bör fordras medgivande jämväl av gäldenären. Dennes intressen lär endast i undantagsfall kräva snabbare behandling av konkursansökan. Dessutom torde det ej sällan vara svårt att införskaffa medgivande från gäldenären. Om emellertid denne uttryckligen motsatt sig anstånd, synes konkursdomaren böra taga hänsyn därtill och utsätta målet inom den stadgade tiodagarsfristen.

På grund av vad sålunda anförts har kommittén föreslagit att i 14 § konkurslagen införes ett stadgande, enligt vilket i häradsrätt må med prövningen av målet anstå till nästa ting, om borgenären medgivit det.

B. Ordningen för handläggning av mål om tvistiga fordringar och klander mot utdelningsförslag m. m.

Gällande rätt

I 108 § konkurslagen finnes bestämmelser om handläggning vid borgenärssammanträde inför rättens ombudsman av tvistiga fordringar. Rörande rättens prövning av de tvistiga fordringarna stadgas i 109 § att tvistefrågor angående bevakade fordringar ofördröjligen skall av rätten företagas till prövning och, så vitt ske kan, avgöras på en gång. Tarvar vissa fordringar längre tid för att utredas och styrkas, skall särskilt dömas över de tvistefrågor, som kan avgöras tidigare; beror någon borgenärs anspråk på annan rätts prövning, får detta ej vålla uppehåll, utan domstolen, där konkursen är anhängig, skall fastställa hans rätt i konkursen för det belopp, som kan bli bestämt genom dom i den särskilda rättegången.

Om bestämmande av tid för de i 108 och 109 §§ omnämnda sammanträdena ges bestämmelser i 103 §, vars fyra första stycken lyder:

Efter bevakningstidens utgång bestämme konkursdomaren utan dröjsmål efter samråd med rättens ombudsman och förvaltaren ej mindre viss tid, inom vilken anmärkningar må framställas mot de bevakade fordringarna, och ställe, varest de till ombudsmannen överlämnade bevakningshandlingarna skola hållas tillgängliga för granskning, än även tid och ställe för det borgenärssammanträde, som enligt 108 § skall hållas inför ombudsmannen, därest anmärkningar framställas.

Anmärkningstiden skall bestämmas till minst två, högst fyra veckor från bevakningstidens utgång; dock må konkursdomaren, där det provas oundgängligen nödigt, fastställa längre anmärkningstid än nu sagts. Det i 108 § omförmälda sammanträde må icke hållas tidigare än två eller senare än fyra veckor från utgången av anmärkningstiden.

Konkursdomaren bestämme ock viss dag, å vilken, därest förlikning ej träffas, målet angående de tvistiga fordringarna skall vid rätten förekomma, i stad inom fjorton dagar från nyssnämnda sammanträde och på landet under först infallande allmänna ting, så framt ej handläggningen efter ty i 108 § sägs skall äga rum å särskilt sammanträde. Där det i särskilt fall befinnes nödvändigt, må målet utsättas till senare tidpunkt.

Konkursdomaren låte ofördröjligen om vad sålunda bestämts med posten översända meddelande till gäldenären och varje borgenär, som bevakat fordran i konkursen och vars adress är känd, ävensom särskilt underrätta ombudsmannen och förvaltaren.

I femte stycket lämnas regler, som möjliggör för konkursdomaren att, redan då konkursbouppteckning, borgenärsförteckning eller anmälan om förvaltarens godkännande av förut ingiven bouppteckning inkommit, träffa de avgöranden, som avses i första och tredje styckena av lagrummet.

Om efter bevakning stadgas i 111 §. I viss utsträckning skall beträffande sådan bevakning i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad om bevakning är stadgat, således bl. a. de i 103 § tredje stycket upptagna reglerna om tiden för rättens sammanträde i mål om tvistiga fordringar.

Om utdelningsförslag gäller enligt 129 § bl. a. att sedan detta upprättats förslaget med därtill hörande förvaltningsredogörelse skall hållas tillgängligt för granskning å ställe, som bestämmes av rättens ombudsman efter samråd med förvaltaren. Ombudsmannen skall låta en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen, kungöra, att utdelningsförslag upprättats, så ock från och med vilken dag samt var det kommer att hållas tillgängligt. I kungörelsen skall även nämnas, att den, som vill klandra förslaget, har att anmäla sitt klander på sätt och inom tid, som stadgas i 130 §.

Rörande förfarandet vid klander mot utdelningsförslag innehåller nyssnämnda lagrum följande:

Klander mot utdelningsförslag skall skriftligen anmälas hos konkursdomaren inom trettio dagar från den dag, då förslaget enligt kungörelsen därom först varit tillgängligt för granskning. I klanderskriften skall angivas, i vilket avseende ändring i förslaget yrkas; är sådant ej iakttaget, må klandret ej upptagas.

Varder klander upptaget, utsätte konkursdomaren dag för målets handläggning vid rätten samt låte den utsatta dagen minst tio dagar förut kungöras en gång i allmänna tidningarna och den eller de ortstidningar, som bestämts för offentliggörande av kungörelser om konkursen; underrätte ock särskilt rättens ombudsman, förvaltaren och den, som anmält klandret, samt, där klandret avser utdelning till viss borgenär, som icke anmält klandret, denne.

Vid målets handläggning böra ombudsmannen och förvaltaren vara tillstädes.

De för målets prövning nödiga handlingar skola genom ombudsmannens försorg tillställas konkursdomaren för att tillhandahållas rätten.

Enligt 211 § första stycket skall mål om tvistiga fordringar och om klander mot utdelningsförslag utan förberedelse företagas till huvudförhandling. Detsamma gäller mål, som avses i 16 § (mål om egendomsavträde), 27 § (mål om avdrag från gäldenärs arbetsförtjänst), 85 § (mål om bestämmande av arvode åt rättens ombudsman eller förvaltare), 93 § (mål om boupp-teckningssed av annan än gäldenären), 98 § (mål om underhåll till gäldenär), 164 § (mål om ackordsförhandling i konkurs) och 183 § (mål om klagan över beslut å borgenärssammanträde). Utsättes målet till fortsatt eller ny huvudförhandling, äger rätten, om det erfordras för att målet vid denna skall kunna slutföras, förordna, att förberedelse skall äga rum, samt meddela erforderliga föreskrifter därom. Uteblir part eller annan, som äger komma tillstädes vid förhandling, utgör det ej hinder för målets handläggning och avgörande, om ej annat är stadgat. Vid huvudförhandling är häradsrätt domför med tre i nämnden, dock ej i mål om tvistiga fordringar eller klander mot utdelningsförslag.

I andra stycket av 211 § stadgas bl. a., att beträffande talan mot avgörande i mål, som avses i första stycket, skall gälla vad i rättegångsbalken är stadgat om talan mot beslut i mål, som väckts vid underrätt.

Stadganden av i huvudsak samma innehåll som de i 211 § givna bestämmelserna förekommer även i 43 § lagen om ackordsförhandling utan konkurs ävensom i 6 § andra stycket och 15 § andra stycket lagen om utmättningsed beträffande rättegången i mål om ackordsförhandling utan konkurs och mål angående utmättningsed.

Kommittén

Efter att ha redogjort för den kritik som i visst hänseende riktats mot ordningen för handläggning av mål om tvistiga fordringar nämner kommittén, att det från flera håll hävdats att i mål om tvistiga fordringar det ofta föreligger behov av förberedelse under rättens ledning innan målet företages till huvudförhandling och att detsamma torde gälla mål om klander mot utdelningsförslag. Kommittén finner därför, att en ändring av nu ifrågavarande bestämmelser synes böra utformas så att den möjliggör förberedelse inför rätten före huvudförhandlingen i dessa mål. Kommittén avvisar därefter tanken på att ombilda det s. k. förlikningssammanträdet inför rättens ombudsman till ett förberedelsesammanträde inför konkursdomaren och finner det knappast vara möjligt att i konkursförfarandet finna utrymme för en fakultativ förberedelse i mål om tvistiga fordringar.

Kommittén yttrar att i det nuvarande förfarandet, såväl i mål om tvistiga fordringar som i mål om klander mot utdelningsförslag, det däremot låter sig inordna en obligatorisk muntlig förberedelse inför rätten före huvudförhandlingen. Införes förberedelse i dessa fall, bör möjlighet finnas att hålla huvudförhandling i omedelbart samband med förberedelsen, om samtliga vid förberedelsen närvarande samtycka därtill eller saken finnes uppenbar. Kommittén antager att med en lösning enligt dessa linjer sådana tvistefrågor av enkel beskaffenhet, vid vilkas handläggning nuvarande bestämmelser om huvudförhandling utan föregående förberedelse ej vållar några olägenheter, i allmänhet kommer att avgöras vid huvudförhandling i omedelbart samband med förberedelsen, medan åter helt andra möjligheter än för närvarande kommer att ges att tillfredsställande förbereda mera komplicerade frågor, innan de företages till huvudförhandling.

Kommittén föreslår, att ett förberedelseförfarande av nu angiven karaktär införes i mål om tvistiga fordringar och klander mot utdelningsförslag samt att på de villkor nyss nämnts möjlighet öppnas att hålla huvudförhandling i omedelbart samband med förberedelsen i dessa mål.

Reglerna om obligatorisk muntlig förberedelse föreslår kommittén utformas så, att det föreskrives att mål angående tvistiga fordringar eller klander mot utdelningsförslag ej må företagas till huvudförhandling, med mindre sammanträde för muntlig förberedelse hållits. Med denna formulering blir det möjligt för rätten att — om det undantagsvis skulle befinnas erforderligt exempelvis för att bereda parterna tillfälle lämna bevisuppgift — med stöd av 42 kap. 12 § tredje stycket rättegångsbalken förordna, att förberedelsen skall fortsättas genom skriftväxling.

C. Forum i mål angående konkursförbrytelse m. m.

Gällande rätt

Bestämmelser om forum i brottmål finnes i 19 kap. rättegångsbalken. I 1 och 2 §§ ges de allmänna forumreglerna, varvid huvudregeln är att laga domstol är rätten i den ort, där brottet förövades. Åtal må vidare upptagas bl. a. av den rätt, där den misstänkte skall svara i tvistemål i allmänhet, eller rätten i den ort, där den misstänkte mera varaktigt uppehåller sig, om rätten med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. I 6 § stadgas, att då någon förövat flera brott, åtal för samtliga brotten må upptagas av den rätt, som är behörig att upptaga åtal för något av dem, om denna med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter finner det lämpligt. Enligt 9 § gäller emellertid, att om i lag eller författning är föreskrivet, att åtal skall upptagas omedelbart av högre rätt eller av annan allmän underrätt än den, där den misstänkte enligt 1 eller 2 § har att svara, åtalet ej på grund av vad i 19 kap. stadgas må upptagas av annan domstol. I dessa fall kan således tillämpning av 6 § vara utesluten. En sådan särskild föreskrift finnes i 219 § första stycket konkurslagen, enligt vilket stadgande åtal mot gäldenär för brottsligt förhållande mot borgenärer, så ock åtal för förbrytelse, som omtalas i 213 eller 214 §, skall utföras vid den rätt, där konkursen är eller varit anhängig. I 213 § stadgas straff för den borgenär, som för sin röst vid borgenärssammanträde betingat sig särskilda fördelar av gäldenären eller av annan på gäldenärens vägnar. Enligt 214 § straffas den som å borgenärssammanträde i fråga, som rör boets förvaltning, utövar rösträtt för fordran med vetskap om att den, sådan den uppgivits, är oriktig. I detta sammanhang må också erinras om 52 § lagen om ackordsförhandling utan konkurs, enligt vilken paragraf åtal i vissa fall skall utföras vid den rätt, där ackordsförhandlingen äger eller ägt rum.

Kommittén

Efter en redogörelse för förarbetena till gällande bestämmelser samt för vissa ändringsförslag, som framförts från olika håll, anför kommittén att grunden till de särskilda forumbestämmelserna vid konkursförbrytelser främst torde ha varit att mål härom ansetts böra handläggas av samme domare, som handlagt den konkurs med vilken förbrytelsen haft samband. Bl. a. med hänsyn till att det med nuvarande underrättsorganisation ofta är annan domare än konkursdomaren som har att handlägga konkursförbrytelsen, kan denna synpunkt numera ej tillmätas samma betydelse som tidigare. Om samme person skall åtalas för flera sådana förbrytelser och skilda fora gäller för brotten kan nuvarande bestämmelser medföra avsevärda processuella olägenheter. Även ur straffrättslig synpunkt kan det vara olämpligt att i sådana fall handläggning sker vid skilda domstolar. Olägenheter av antydd art kan med gällande regler även uppkomma, om

samme person skall åtalas för dels en konkursförbrytelse dels ett annat brott och skilda fora gäller. I detta fall kan det förhålla sig så, att det ur alla synpunkter är lämpligast att gemensam handläggning sker vid det forum, där sistnämnda brott skall upptagas. Gällande regler tillåter emellertid i dylikt fall gemensam handläggning endast vid det forum som gäller för konkursförbrytelsen. Nämnda olägenheter skulle kunna undanröjas, om reglerna om specialforum vid konkursförbrytelser upphävdes. På grund härav och då de i 19 kap. rättegångsbalken upptagna forumreglerna enligt kommitténs uppfattning ger tillräckliga möjligheter att handlägga ifrågavarande brottmål vid den domstol, som med hänsyn till utredningen samt kostnader och andra omständigheter är den lämpligaste, anser kommittén skäl saknas att bibehålla specialforum för konkursförbrytelser. Kommittén har därför föreslagit, att 219 § första stycket konkurslagen samt den därmed analoga 52 § lagen om ackordsförhandling utan konkurs upphäves.

Departementschefen

Vid lagrådsremissen har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg*, anfört bl. a. följande:

»Reglerna om den tid inom vilken mål om egendomsavtråde skall upptagas av rätten har förestavats av ett krav på att sådana mål skall avgöras utan tidsutdräkt. Det är självfallet av ett visst allmänt intresse att konkursansökningar icke förblir oavgjorda under någon längre tid, och i allmänhet ligger det också i parternas intresse att få dessa mål snabbt avgjorda. Erfarenheten har emellertid visat, att de flesta konkursansökningar icke fullföljes. Detta beror ofta på att gäldenären inför hotet om konkurs infriar sin skuld; konkursansökningen har då fungerat som ett påtryckningsmedel för att framkalla en uppgörelse mellan parterna. Det kan i dylika fall vara av betydelse för båda parterna att gäldenären har erforderligt rådrum och att målet icke företages så snabbt att en uppgörelse förhindras. Såsom kommittén föreslagit synes därför möjlighet böra finnas att på landet låta anstå med prövningen av målet till det ting, som närmast hålles efter fristens utgång. Enligt kommittéförslaget skulle detta få ske med borgenärens medgivande. Det kan emellertid icke bortses ifrån att även gäldenären stundom kan ha ett berättigat intresse av att få till stånd ett snabbt avgörande. Den föreslagna möjligheten till anstånd bör därför kunna utnyttjas endast om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall utsättas att förekomma inom den eljest gällande tiden av tio dagar.

På grund av det anförda, och då jag icke är beredd att nu upptaga de i vissa yttranden berörda frågorna om rättens sammansättning i förevarande mål och lämplig tidsfrist för målets utsättande i stad, synes frågan om handläggning av konkursansökningar, som hänskjutits till rätten, lämpligen böra lösas på det sättet att till den nuvarande regeln att målet skall utsättas att på landet förekomma inom tio dagar fogas ett tillägg av inne-

håll att målet på landet må förekomma senast på det ting, som närmast därefter hålles, om varken borgenären eller gäldenären begär att målet skall upptagas inom den angivna tiden av tio dagar. Det torde icke vara erforderligt att kräva att borgenären skall framställa sin begäran därom redan i konkursansökningen; såväl borgenären som gäldenären bör äga frihet att framställa sådan begäran ända till den tidpunkt då konkursdomaren fattar beslut om målets hänskjutande till rätten.

I ett par remissyttranden har hävdats att i sådana tingslag, där flera tingsställen finnes, målet borde få skjutas till dag, då ting hålles å det tingsställe, som ur förekommande synpunkter ligger närmast till hands för målets handläggning. De fall det här gäller är synnerligen sällsynta. En sådan specialregel för dessa fall skulle kunna medföra mycket långa uppskov med handläggningen. Det torde i praktiken vara möjligt att på lämpligt sätt komma till rätta härmed enligt den nu föreslagna lagbestämmelsen, varför jag icke kan tillstyrka införandet av en särskild regel för dessa tingslag.

Kommitténs förslag beträffande ordningen för handläggning av mål om tvistiga fordringar och klander mot utdelningsförslag har vid remissbehandlingen vunnit allmän anslutning. Den nuvarande ordningen, enligt vilken dessa mål utan förberedelse skall företagas till huvudförhandling, är icke helt tillfredsställande. Särskilt mål om tvistiga fordringar kan mången gång vara både invecklade och vidlyftiga. Det har i praktiken ofta visat sig svårt att handlägga dessa mål på det sätt, som lagen nu anvisar. Det är tydligt att handläggningen av målen, liksom även mera besvärliga mål om klander mot utdelningsförslag, skulle vinna på att ett förberedelseförfarande infördes däri. Kommitténs förslag är så utformat att ett dylikt förfarande skall ingå i alla mål av angivet slag och att i mål av relativt enkel beskaffenhet — vilket väl det stora flertalet av målen torde vara — förberedelsen omedelbart skall kunna övergå i huvudförhandling. En sådan lösning torde vara väl ägnad att undanröja de olägenheter, som vidlåder nuvarande ordning. Möjligen kan mot reformen invändas att den rymmer en viss fara för att målen onödigtvis fördröjes. Denna fara är dock ringa, om domstolarna tillvaratar möjligheten att hålla huvudförhandling i omedelbar anslutning till förberedelsen. Dessutom kan hänvisas till att i 109 § konkurslagen finnes en uttrycklig bestämmelse som inskräper angelägenheten av skyndsamhet i avgörandet av mål om tvistiga fordringar.

Den i ett remissyttrande framförda tanken att rättens ombudsman vid förlikningssammanträdet bör lämna de närvarande en redogörelse för det fortsatta förfarandet inför rätten finner jag beaktansvärd. Det kan dock anses självfallet att så sker i de fall då de närvarande icke har tillräcklig kännedom om förfarandet, och några särskilda lagbestämmelser i ämnet torde icke erfordras.

Förslaget om upphävande av bestämmelserna om specialforum för konkursförbrytelser har i huvudsak tillstyrkts från remissmyndigheternas sida. Såsom kommittén framhållit och som vid remissbehandlingen ytter-

ligare bekräftats medför tillämpningen av dessa bestämmelser uppenbarligen vissa olägenheter.

Upphävandet av bestämmelserna om specialforum för konkursförbrytelser innebär att de i 19 kap. rättegångsbalken upptagna forumreglerna i stället vinner tillämpning. I praktiken kommer väl även enligt dessa regler att följa att konkursdomstolen ofta blir behörig. I ett yttrande har påpekats att det likväl stundom kan inträffa att så icke blir fallet. Detta synes mig dock knappast väcka större betänklighet. Jag kan följaktligen ej finna det nödvändigt, såsom i nämnda yttrande ifrågasatts, att i konkurslagen bibehålles ett stadgande, enligt vilket det i vart fall skulle vara möjligt att vid konkursdomstolen upptaga mål om konkursförbrytelse.»

Lagrådet

Vid ärendets lagrådsbehandling yttrade lagrådet angående förslaget att upphäva bestämmelserna om specialforum för konkursförbrytelser:

»Enligt det remitterade förslaget till lag om ändring i konkurslagen skulle första stycket i 219 § upphävas. Lagrådet instämmer i önskemålet, att de praktiska olägenheter som det nuvarande stadgandet medför undanröjas. Om nämnda stycke upphäves, skulle det emellertid bli oklart, under vilken domstol de med den nuvarande forumregeln åsyftade brotten skulle i första hand höra. Enligt reservbestämmelsen i 19 kap. 1 § sista stycket rättegångsbalken kan då visserligen målet upptagas av den domstol där den misstänkte skolat svara i tvistemål i allmänhet och varest konkursen i regel är eller varit anhängig. När juridisk person försättes i konkurs och fråga uppkommer att åtala verkställande direktör, styrelseledamot eller annan, sammanfaller dock den åtalades mantalsskrivningsort ofta ej med den ort där den juridiska personen är lokaliserad. I sådana fall skulle med tillämpning av nämnda bestämmelse åtalet komma att väckas vid annan domstol än konkursdomstolen. Det lämpligaste synes vara, att konkursdomstolen får bli fakultativt forum för ifrågavarande brott och att sålunda åtal städse *må* väckas vid samma domstol som den där konkursen är eller varit anhängig. Om stadgandet i 219 § första stycket får detta innehåll, utgör 19 kap. 9 § rättegångsbalken ej hinder för att målet enligt vad i samma kapitel sägs upptages vid annat forum, när det är lämpligare.»

Det i propositionen framlagda lagförslaget har jämkats till överensstämmelse med vad lagrådet sålunda förordat.

Därjämte har viss annan erinran från lagrådet beaktats i propositionen.

Utskottet

I förevarande proposition framlägges förslag till vissa ändringar i konkurslagens processuella bestämmelser. Trots att dessa i samband med processreformens genomförande blev föremål för översyn, har nämligen rätte-

gångsförfarandet i konkursmål kommit att i den praktiska tillämpningen visa sig förenat med vissa påtagliga olägenheter, något som även omvittnats i inom riksdagen väckta motioner.

Bland de regler, som sålunda kritiserats, är i första hand att nämna *bestämmelserna om konkursansökans hänskjutande till rätten*. Det allmänna intresset, att konkursansökningar ej under längre tid hålles oavgjorda, har härvidlag ansetts motivera bestämmelser, som framtvingar ett mycket snabbt upptagande av dessa ansökningar, och f. n. gäller, med visst undantag, att dessa mål skall utsättas att förekomma i stad inom fyra dagar och på landet inom tio dagar från hänskjutandet. För att häradsrätterna skall kunna iakttaga den sålunda för dessa domstolar stadgade tiodagarsfristen blir stundom nödvändigt att utsätta extrating. Att så måste ske har kritiserats med hänsyn till de ökade kostnader som härav följer för det allmänna och i propositionen föreslås därför, att den nuvarande regeln uppmjukas på så sätt, att om varken borgenären eller gäldenären begär målets upptagande inom tio dagar, detta skall få utsättas senast på det ting som hålles närmast därefter. Då parterna sålunda får möjlighet att framtvinga en lika snabb prövning av en konkursansökning som enligt gällande rätt måste ske, bör det enligt utskottets mening ej möta betänkligheter att om parterna ej uttalar någon önskan låta med prövningen anstå utöver tio dagar under den i allmänhet mycket begränsade tiden till nästa ting. Det förtjänar dock framhållas, att om hänskjutandet till rätten sker vid den tid, då häradsrätternas sommarferier tar sin början, en konkursansöknings avgörande kan komma att uppskjutas under ganska avsevärd tid. Efter feriernas början den 17 juni hålles nämligen i de flesta häradsrätter ej ting förrän i augusti, och fall kan tänkas, då enligt propositionens förslag en konkursansökning skulle under sommaren kunna lämnas oavgjord under mer än två och en halv månader efter hänskjutandet till rätten. Visserligen har ju enligt vad nyss sagts borgenären och gäldenären möjlighet att förhindra detta genom att före målets hänskjutande till rätten begära huvudförhandling inom tio dagar. Om emellertid parterna är medvetna om att ansökningen, även utan särskild framställning, måste senast upptas vid det ting som hålles näst efter tio dagar och råkar förbise det uppehåll i tingen som föranledes av häradsrätternas sommarferier, är det möjligt, att den snabbare prövningen ej begäres, oaktat skäl härför föreligger. Därtill kommer att vid dröjsmål på omkring två månader med avgörandet av en konkursansökning nya omständigheter kan inträffa, som för endera parten gör det önskvärt med en snarare prövning av ansökningen än vad han ursprungligen tänkt sig. Med tanke på dessa antydda fall har inom utskottet övervägts att förorda sådan jämkning av den föreslagna lagtexten, att borgenären och gäldenären finge en otvetydig rätt att även efter målets utsättande påkalla, att detta med ändring av tidigare utsatt tid upptoges till huvudförhandling inom tio dagar. En regel härom skulle emellertid komma att i lagen på ett oproportionerligt sätt framskjuta en mycket speciell situation och skulle därtill verka belastande

på lagtextens utformning. Utskottet finner sig därför ej böra tillstyrka någon avvikelse från propositionens förslag på ifrågavarande punkt men vill understryka angelägenheten av att häradsrätterna även efter det att en konkursansökning utsatts till huvudförhandling beaktar önskemål från part om skyndsamt avgörande.

I propositionen föreslås vidare införande av *muntlig förberedelse före huvudförhandlingen i mål om tvistiga fordringar och om klander av utdelningsförslag*. För att i dessa mål huvudförhandling skall kunna genomföras på ett tillfredsställande sätt är det nämligen åtminstone för de komplicerade målens del önskvärt, att tvisteläget blivit före huvudförhandlingen klarlagt genom en förberedande handläggning. Däremot torde något egentligt behov härav ej föreligga i de enkla målen av nu förevarande slag. Det kan med hänsyn härtill synas som om propositionens förslag, enligt vilket den muntliga förberedelsen göres obligatorisk i samtliga dessa mål, vore alltför långtgående. Såsom framhålles i propositionen är det emellertid förenat med svårigheter att i den nuvarande proceduren för prövning av tvistiga fordringar inpassa ett fakultativt förberedelseförfarande, och man synes med hänsyn härtill böra godta, att muntlig förberedelse alltid hålles.

Mot ett obligatoriskt förberedelseförfarande kan måhända invändas, att detta medför risk för tidsutdräkt vid målens avgörande. Genom att möjlighet öppnas att låta förberedelsesammanträdet övergå i omedelbar huvudförhandling kommer emellertid även enligt propositionens förslag de enkla målen att såsom f. n. kunna avgöras vid det ursprungligen utsatta, första sammanträdet. Vad åter angår de mycket komplicerade mål, som enligt gällande ordning måste på grund av bristande förberedelse utsättas till fortsatt eller ny huvudförhandling, riskerar uppenbarligen ej heller dessa att fördröjas genom den nu föreslagna handläggningsordningen. För övriga mål lär väl en viss tidsutdräkt ej kunna undvikas. Om emellertid domstolarna, som enligt 109 § konkurslagen har att ofördröjligen pröva tvistefrågor angående bevakade fordringar, låter mål av sistnämmt slag liksom även de mera sällan förekommande målen om klander av utdelningsförslag få viss förtur vid utsättande av huvudförhandlingar, synes man behöva räkna med endast högst obetydliga fördröjningar av avgörandena.

Ytterligare föreslås i propositionen att konkurslagens tvingande bestämmelser om *specialforum för konkursförbrytelser* göres fakultativa. Enligt detta förslag, som utformats i enlighet med framställning från lagrådet, kommer alltså åtal för dessa brott att kunna upptas, förutom vid konkursdomstolen, även vid de domstolar, som enligt rättegångsbalkens allmänna regler om forum i brottmål kan komma i fråga. Härigenom synes det bli möjligt att alltid välja den domstol för åtalsprövningen som med hänsyn till de särskilda förhållandena framstår som mest lämplig.

De genom propositionen föreslagna ändringarna i konkurslagens processuella bestämmelser synes alltså ägnade att på olika sätt bidra till ett

smidigare, billigare och bättre konkursförfarande. Utskottet får därför, med åberopande av det ovan anförda, hemställa,

att förevarande proposition, nr 35, måtte av riksdagen bifallas.

Stockholm den 7 mars 1957

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Per Olofsson, Lodenius, fru Sjöström-Bengtsson, fru Gärde Widemar och herr Erik Svedberg; samt

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedqvist, Gustafsson i Borås, Onsjö, Jacobsson i Sala, Lundqvist, Edlund och fru Lidman-Frostenson.
